

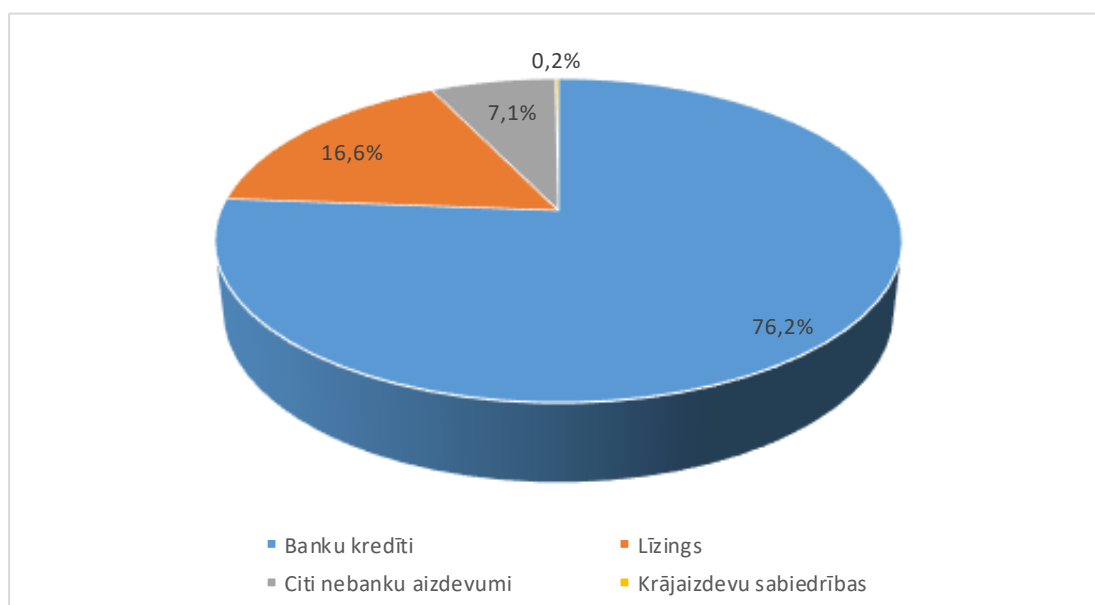
Kreditēšanas attīstības tendences un kreditēšanu kavējošie faktori Latvijā

Šī ziņojuma mērķis ir sniegt aktuālu informāciju par kreditēšanas attīstības tendencēm Latvijā, vienlaikus sniedzot salīdzinājumu ar citām Baltijas un Eiropas Savienības valstīm, kā arī identificēt kreditēšanu kavējošos faktorus.

Izvērtējums sagatavots, lai atbilstoši Finanšu sektora attīstības plāna 2021.-2023.gadam iezīmētajiem politikas virzieniem, veicinātu ilgtspējīgu kreditēšanu, cita starpā, veicot regulāru novērtējumu par uzņēmējdarbības un privātpersonu kreditēšanas kavējošajiem faktoriem.

Kreditēšanas attīstības tendences

Latvijā tradicionāli kredītiestādes ir lielākais finansējuma avots – 76,2% procentus no rezidentiem izsniegtajiem aizdevumiem ir izsniegušas kredītiestādes, 16,6% līzings sabiedrības un ap 7% veido citi nebanku kredīti.

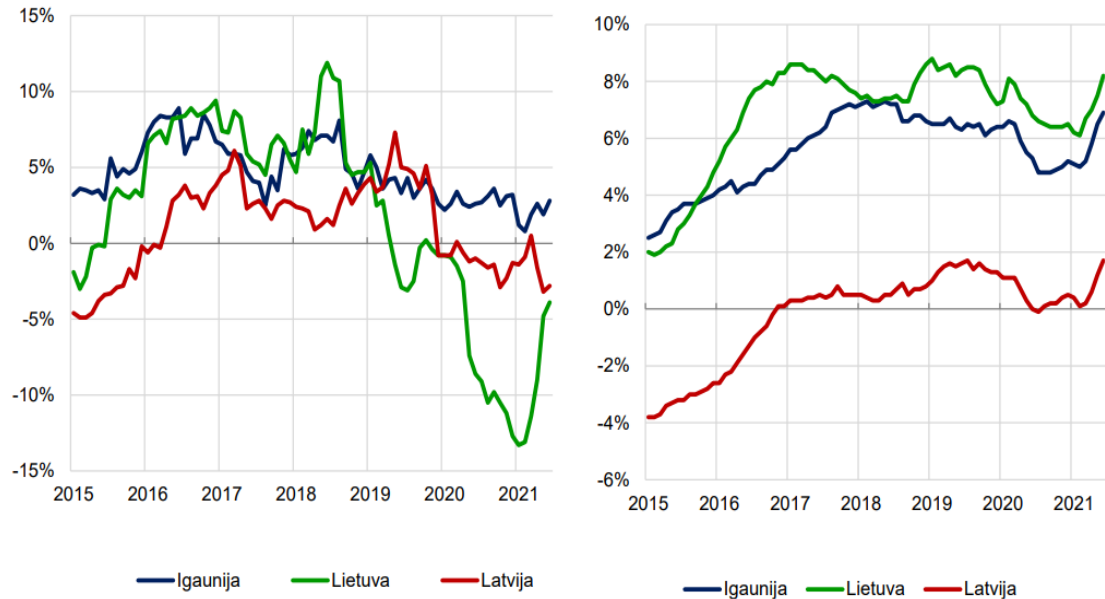
Ilustrācija 1, Aizdevumi rezidentiem pa veidiem, 1. cet. 2021

Lai arī Latvijas kredītiestāžu kapitāla un likviditātes, aktīvu kvalitātes un kapitāla un aktīvu atdeves rādītāji ir labāki kā vidēji ES, un monetārā politika eirozonā ir stimulējoša, kreditēšanas tempi saglabājas zemi. 2021. gada sākumā kredītiestāžu rezidentu (mājsaimniecības un nefinanšu uzņēmumi, jeb NFU) kredītportfelis ir aptuveni 32% no iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) un kreditēšana joprojām stagnē. Kredītiestāžu aizdevumu un IKP attiecība pēdējā gada laikā ir bijusi stabila ap 32% līmeni (ES vidējais rādītājs ir 94% no IKP). Pieskaitot līzingu un citus darījumus kredītu attiecība pret IKP tuvojas 40% no IKP.

Pēdējo piecu gadu laikā banku aizdevumu portfelis mājsaimniecībām ir bijis samērā stabils. Turpretī NFU segmentā aizdevumu portfelis ir samazinājies. Šāda NFU kreditēšanas dinamika ir satraucoša, jo kredītiestāžu izsniegtie kredīti ir nozīmīga veselīgas tautsaimniecības sastāvdaļa. Kredīti ir svarīgs finansējuma avots jaunu uzņēmējdarbības ideju, inovāciju un investīciju īstenošanai, kam ne vienmēr pietiek ar uzņēmumu pašu līdzekļiem. Latvijas Bankas aprēķini liecina, ka gausākas kreditēšanas dēļ

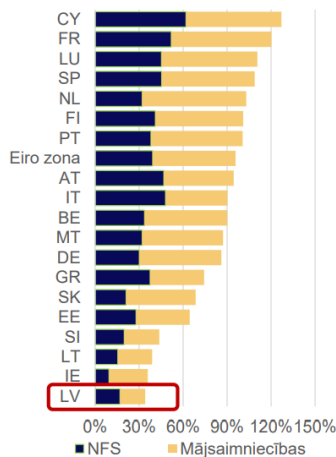
pēdējo gadu laikā būtiski palēninājusies uzņēmumu investīciju aktivitāte un tādējādi arī tautsaimniecības izaugsmes temps.¹

Igaunijā un Lietuvā iekšzemes kredīti pēdējos gados pieaug salīdzinoši straujāk. Atšķirības īpaši izteiktas ir mājsaimniecību segmentā, kur lielāko daļu portfeļa veido kredīti mājokļa iegādei. Šāda atpalcība kreditēšanas aktivitātē, it īpaši NFU segmentā, Latvijas gadījumā rada arī ekonomiska rakstura sekas, kas izpaužas lēnākā IKP izaugsmē kā kaimiņvalstīs²

Ilustrācija 2, Iekšzemes kredītu gada pārmaiņu temps, NFU (pa kreisi) un Mājsaimniecības (izslēdzot vienreizējo ietekmi, avots: LB)

Salīdzinot ar citām eirozonas valstīm, Latvijas privātā nefinanšu sektora saistības pret kredītiestādēm ir vienas no zemākajām.

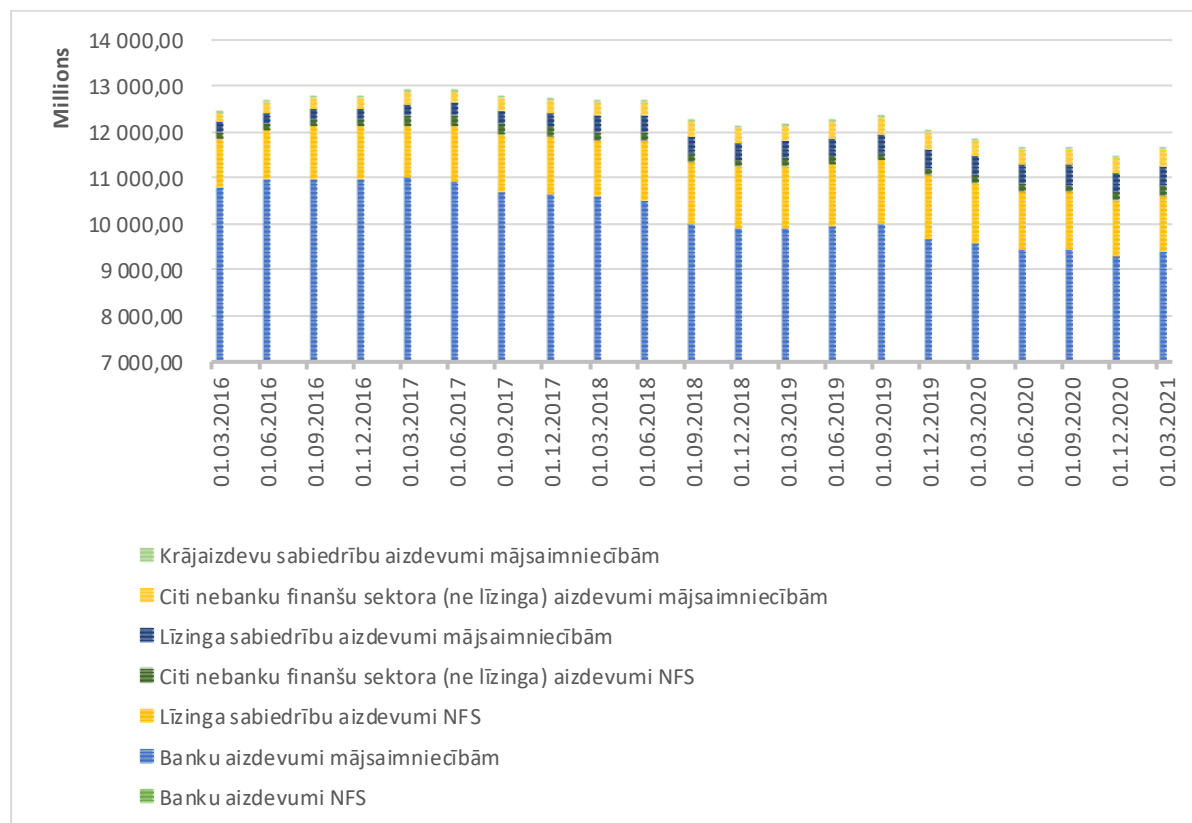

Ilustrācija 3, Iekšzemes NFU un mājsaimniecību kredīti pret IKP (avots: LB, 1. cet., 2021)

¹ 2021. gada septembra Latvijas Bankas Makroekonomisko Norišu Pārskats https://datnes.latvijabanka.lv/mnp/mnp_2021_septembris.pdf

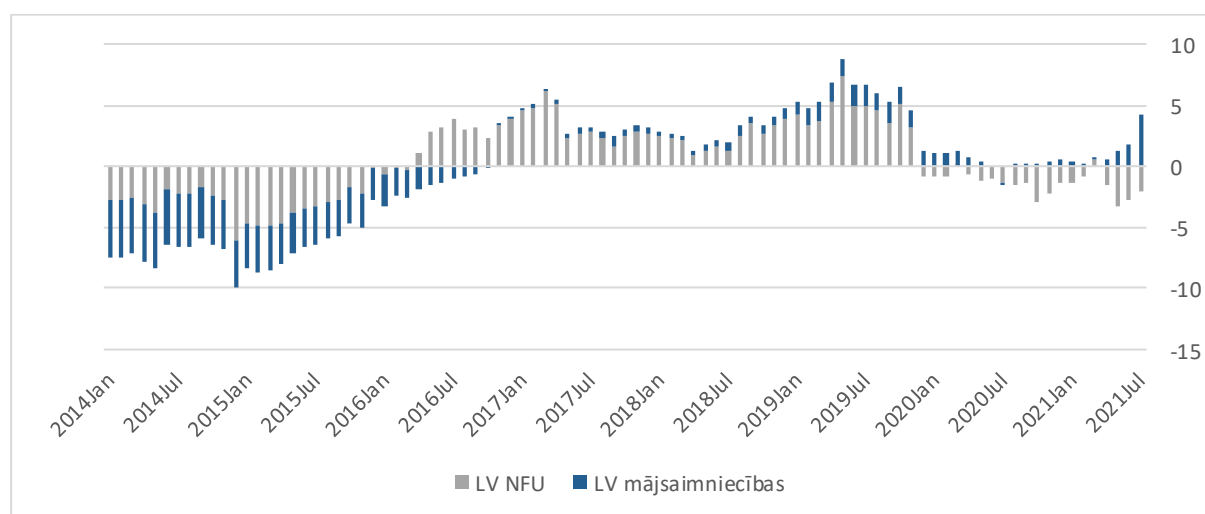
² 2019. gada decembra Latvijas Bankas Makroekonomisko Norišu Pārskats https://datnes.latvijabanka.lv/mnp/MNP_Decembris_2019.pdf

Dažādiem kredītu veidiem pēdējo četrus gadus saglabājas mērena negatīva tendence. Vislielākais īpatsvars ir banku aizdevumiem (aptuveni 76%).

Ilustrācija 4, Rezidentu kredītportfeļa struktūra, miljoni euro (avots: LB)

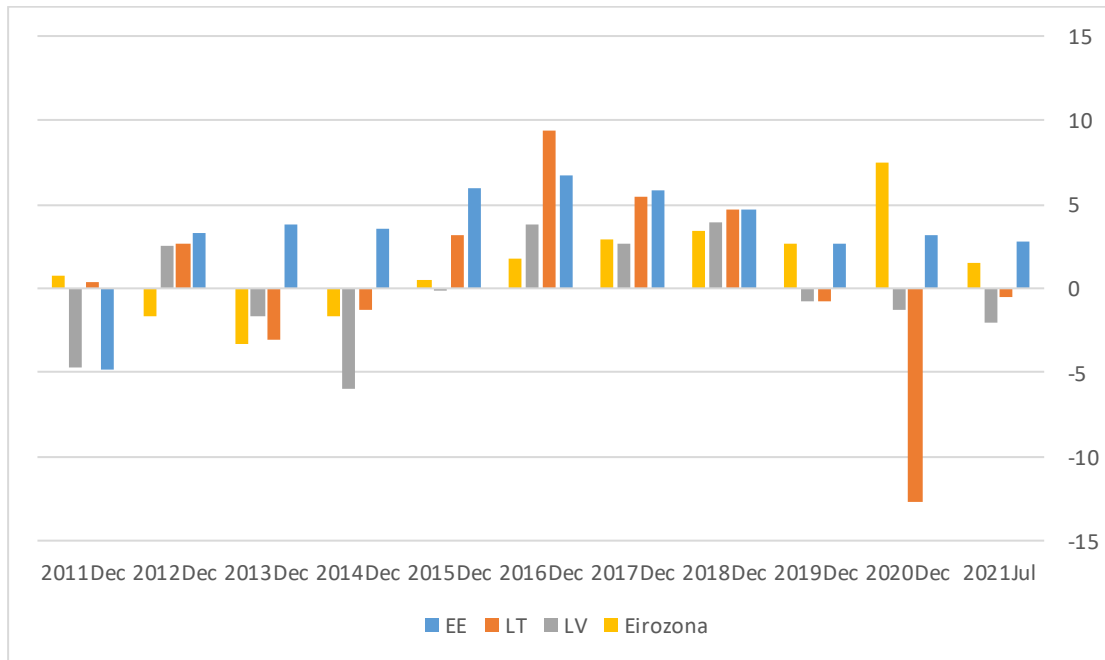
Pēdējos mēnešus vērojams kredītēšanas aktivitātes pieaugums mājsaimniecību segmentā, tomēr šeit jāņem vērā, ka joprojām nozīmīga daļa jaunizsniegto hipotekāro aizdevumu mājsaimniecībām tiek segta ar Altum garantijām.

Ilustrācija 5, Latvijas NFS un mājsaimniecībām izsniegto kredītu summas gada pārmaiņu temps %, (avots: ECB)³

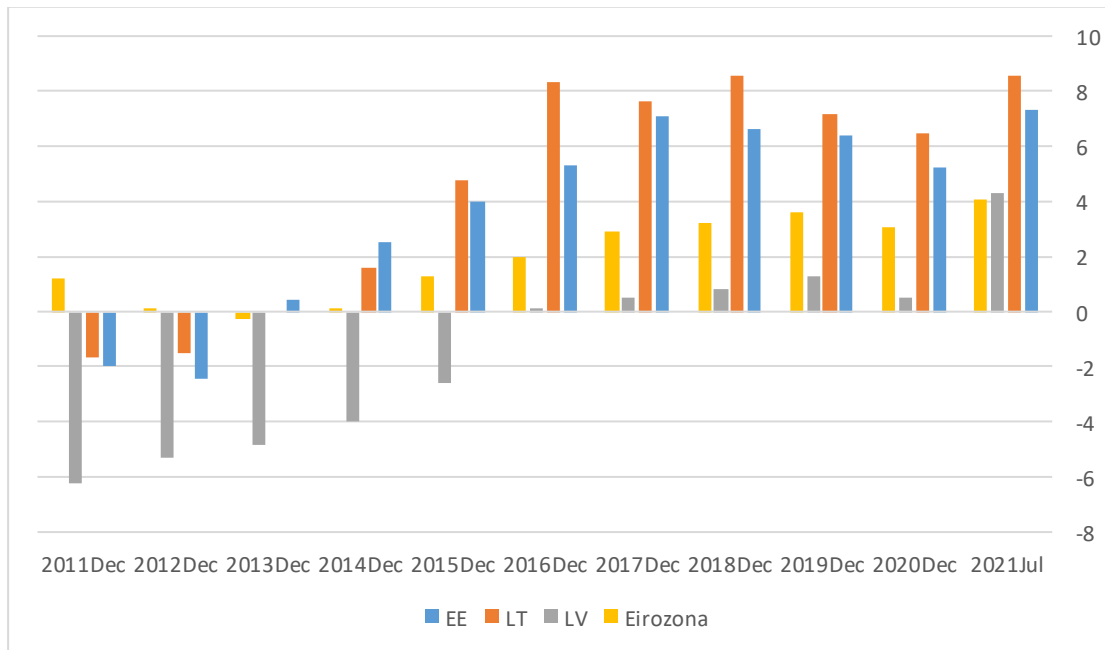
³ ECB koriģētie kredītēšanas gada pārmaiņu tempi (izslēdzot norakstīto kredītu, pārklasifikāciju un citu vienreizējo efektu ietekmi)

NFU izsniegto kredītu pieauguma temps pēdējos divos gados ir bijis negatīvs. Šī tendence saglabājas arī 2021. gada pirmajā pusē. Salīdzinot Baltijas valstis, vērā ņemamu pieaugumu uzrāda vien Igaunija.

Ilustrācija 6, NFU izsniegto kredītu summas gada pārmaiņu tempi Baltijas valstīs un eirozonā, % gadā (avots: ECB)

Aizdevumi mājāsaimniecībām pēc garāka samazināšanās perioda uzrāda pieaugumu visās Baltijas valstīs.

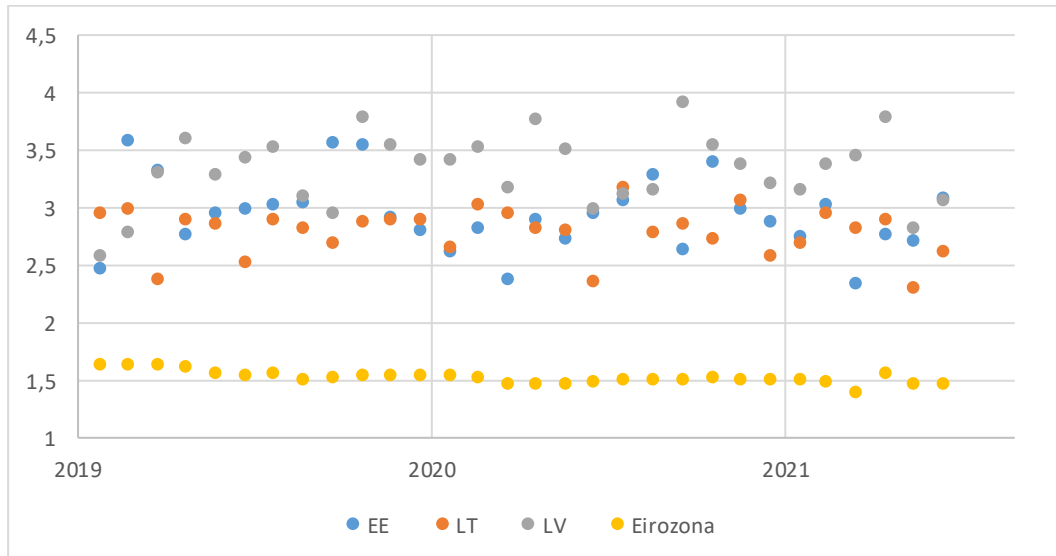
Ilustrācija 7, Mājāsaimniecībām izsniegto kredītu summas gada pārmaiņu tempi Baltijas valstīs un eirozonā, % gadā

Atveišķas Latvijas kredītiestādes 2021. gada pirmajā ceturksnī uzrāda pieaugumu rezidentiem izsniegtajos kredītos, tomēr šis pieaugums jāvērtē kontekstā ar zemo sākuma punktu šajā rādītājā⁴.

⁴ <https://www.financelatvia.eu/nozares-dati/>

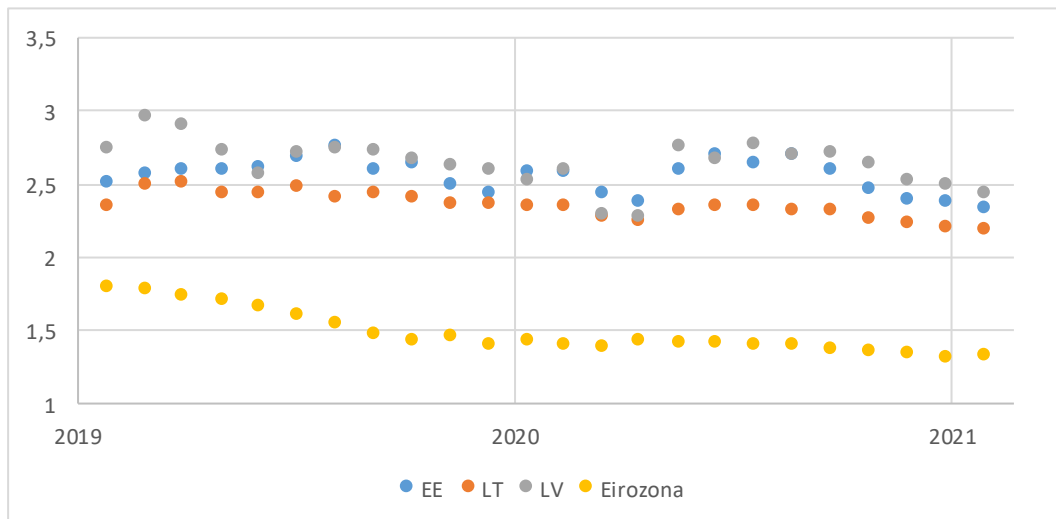
Kopumā Latvijas kredītu tirgus joprojām ir koncentrēts – vairāk kā 85% kredītu ir izsniegušas četras kredītiestādes. NFU segmentā, rēķinot pēc kredīta summas, šo četru kredītiestāžu tirgus daļa ir 77%.

Stimulējošas monetārās politikas ietekmē **aizņemšanās izmaksas** eirozonā ir ievērojami samazinājušās un atrodas vēsturiski zemā līmenī, tomēr Baltijas valstīs tās ir ievērojami augstākas nekā vidēji eirozonā. 2020. gadā no jauna izsniegtajiem kredītiem uzņēmumiem tās vairāk nekā divas reizes pārsniedza vidējo likmi eirozonā. Līdzīga situācija novērojama arī Lietuvā un Igaunijā, kur procentu likmes tikai mazliet atpalika no Latvijas.

Ilustrācija 8, Aizņemšanās izmaksas Baltijas valstīs un eirozonā (NFU, no jauna izsniegtie kredīti, avots: ECB)

Aizņemšanās izmaksas mājokļa iegādei kopumā ir stabilākas, tomēr, tāpat kā NFU segmentā, kopumā būtiski pārsniedz eirozonas vidējo.

Ilustrācija 9, Aizņemšanās izmaksas Baltijas valstīs un eirozonā (mājokļa iegādei, no jauna izsniegtie kredīti, avots: ECB)

Baltijas valstis ir arī vienas no retajām eirozonas valstīm, kur uzņēmumiem no jauna izsniegto aizdevumu procentu likmes pēdējo piecu gadu laikā nav būtiski samazinājušās. Neraugoties uz īpaši atbalstošu monetāro politiku un centrālo banku centieniem padarīt aizdevumus pieejamākus un lētākus, 2020. gadā no jauna izsniegto kredītu procentu likmes Latvijā bija teju tādas pašas kā 2015. gadā, bet Lietuvā un Igaunijā tās bija pat augstākas. Turpretī citās eirozonas valstīs procentu likmes attiecīgajā periodā sarukušas teju uz pusi.

Latvijas Bankas pētījumi un veiktā analīze piedāvā vairākus secinājumus par kredītu procentu likmēm Baltijā un Latvijā.

Samērā augstās uzņēmumiem izsniegto aizdevumu procentu likmes Baltijā ne tuvu nevar pilnībā skaidrot ar zemāku kredītportfeļa kvalitāti jeb augstāku risku, dārgāku banku finansējumu vai citiem standarta procentu likmes noteicošiem faktoriem. Pat ņemot vērā visus iepriekš minētos faktorus, Baltijas uzņēmumiem izsniegto aizdevumu procentu likmes ir vienas no augstākajām eirozonā. Atbilstoši Latvijas Bankas novērtējumam 2020. gadā neizskaidrotā (izslēdzot iepriekš minēto faktoru ietekmi) no jauna izsniegto aizdevumu procentu likmju starpība starp Baltiju un Vāciju (vai arī vairumu citu eirozonas valstu) bija aptuveni 1.5–2.0 procentu punkti. Turklāt to nenoteica atsevišķi izņēmuma gadījumi – samērā augstas procentu likmes bija teju katrā Baltijas komercbankā. 2020. gadā procentu likmes lielākajā daļā Baltijas komercbanku bija starp 10% augstākajām procentu likmēm eirozonā.⁵

Kreditēšanas tirgū pastāv segmentācija un atšķiras katras komercbankas īstenotā kredītu politika, bet no aizņēmējiem specifiskajiem faktoriem svarīgākā nozīme ir uzņēmuma lielumam, nozarei, procentu likmes fiksācijas veidam (dažādu veidu kredītu produktiem ir raksturīgi atšķirīgi procentu likmes fiksācijas veidi). Lielo uzņēmumu darbība parasti ir stabilāka, un līdz ar to šie uzņēmumi ir arī drošāki nekā mazie un mikrouzņēmumi. Tomēr arī lielo uzņēmumu segmentā no jauna izsniegto kredītu procentu likmes ir starp augstākajām eirozonā.⁶

Latvijas Bankas pētījumā secināts, ka procentu likmes banku dalījumā ļoti atšķiras, norādot uz kreditēšanas tirgus segmentāciju. Divas kredītu tirgū aktīvākās bankas koncentrējas uz lielāko un nosacīti visdrošāko klientu kreditēšanu, piedāvājot tiem procentu likmes vidēji ap 1%. Trešās bankas dati liecina par salīdzinoši lielāku riska toleranci, jo tās no jauna izsniegtajos kredītos nedominē kredīti lielajiem uzņēmumiem, turklāt tie izsniegti par salīdzinoši augstākām likmēm. Vēl divām iekšzemes uzņēmumu kredītu tirgū salīdzinoši aktīvām bankām procentu likmes ir ievērojami augstākas (vidēji virs 3%). Savukārt pārējās bankās procentu likmes ir vēl daudz augstākas (vidēji virs 4%), īpaši mazo un vidējo uzņēmumu (turpmāk – MVU) segmentā. Izteikta variācija dažādu banku piemērotajās kredītu procentu likmēs ir skaidrojama ar banku specifiskajiem faktoriem – atšķirībām to darbības izmaksās, kas ietekmē to biznesa stratēģiju un riska tolerances pakāpi. Kredītu tirgus piedāvājuma puses segmentēšanās nosaka to, ka konkurējošo piedāvājumu pieejamība aizņēmējiem ir mazāka nekā varētu šķist, ņemot vērā banku salīdzinoši lielo skaitu Latvijā. Īpaši tas ietekmē aizņēmējus MVU grupā.⁷

Saskaņā ar pētījumu, kredītrisku tiešā veidā raksturojošais faktors – kredīta sagaidāmie zaudējumi - izrādījies salīdzinoši mazāk svarīgs kredītu procentu likmju variācijas izskaidrošanā. Nekustāmā īpašuma (turpmāk – NĪ) nodrošinājuma esamība būtiski nesamazina kredīta procentu likmi, bet MVU segmentā NĪ nodrošinājuma esamība drīzāk ir priekšnosacījums kredīta izsniegšanai.

Banku konkurence par lielajiem aizdevumiem ir sīvāka, un procentu likmes šiem kredītiem ir relatīvi zemākas; turpretī mazajiem aizdevumiem procentu likmes ir augstas. Nozaru dalījumā vislētākie kredīti ir pieejami enerģētikas uzņēmumiem. Pētījumā⁸ apskatītajā periodā (2018. gada vidus līdz 2020. gada vidus) procentu likmes šai nozarei bija vidēji 1.3%. Tās īpatsvars no jauna izsniegtajos kredītos - 22%. Apgriezta sakarība starp uzņēmuma lielumu un tam pieejamām procentu likmēm saglabājas lielākajā daļā nozaru (operācijas ar NĪ un tirdzniecība ir izņēmumi). Pārējām nozarēm izsniegtajiem kredītiem vidējās procentu likmes svārstās no 2.5% līdz 3.5%, vienlaikus mazajiem un mikrouzņēmumiem tās ir

⁵ Procentu likmes Baltijā un citviet eirozonā: meklējot faktorus, kas nosaka atšķirības, <https://www.makroekonomika.lv/procentu-likmes-baltija-un-citviet-eiro-zona-meklejojot-faktor-us-kas-nosaka-atskiribas>

⁶ Banku procentu likmes uzņēmumiem, <https://www.makroekonomika.lv/banku-procentu-likmes-uznemumiem-kas-lacitim-vedera>;

⁷ Banku procentu likmes uzņēmumiem, <https://www.makroekonomika.lv/banku-procentu-likmes-uznemumiem-kas-lacitim-vedera>;

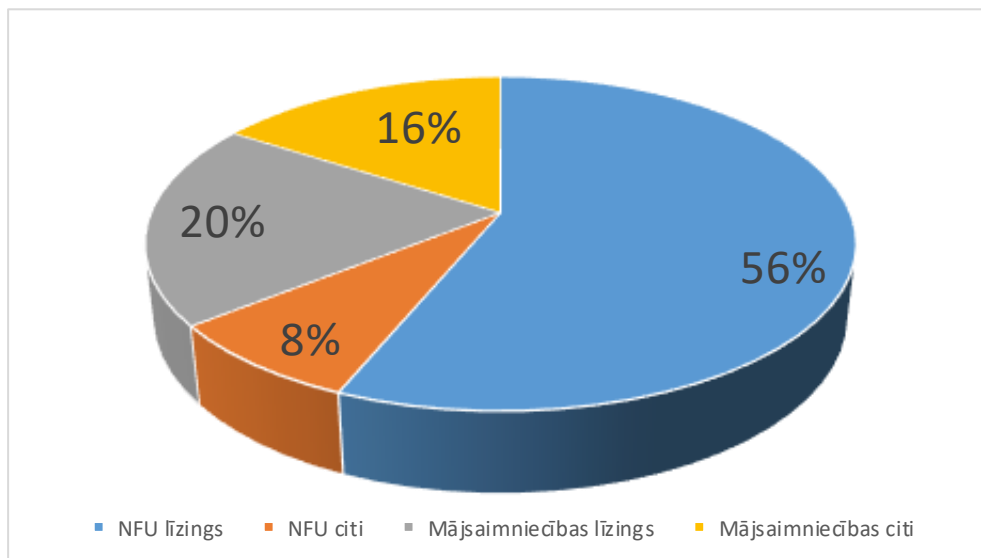
⁸ Turpat

daudz augstākas. Rezultāti parāda, ka liela daļa jauno darījumu koncentrējās enerģētikas nozarē, kurā dominē zema riska uzņēmumi. Enerģētikas nozares daļa no IKP šobrīd ir mazāka nekā trīs procenti. Nozares, kurām aizņemšanās izmaksas ir augstākas, veido lielāko daļu Latvijas IKP, piemēram, apstrādes rūpniecība (12% no IKP) un tirdzniecība un izmitināšana (16%).

Kredītu ar fiksēto procentu likmi īpatsvars ir visai neliels, procentu likmes šiem kredītiem ir ļoti augstas. Visnozīmīgākais no aizņēmēju papildu raksturojošajiem faktoriem ir uzņēmuma kredītvēstures ilgums.

NFU kredītu procentu likme ir atkarīga no kredīta lieluma, kas lielā mērā varētu būt skaidrojams ar relatīvo izmaksu samazinājumu kredītiestādei. Piemēram, kredītiem zem 50 tūkst. euro vidēji ir visaugstākās likmes. Kredīti virs 20 milj. euro veido lielāko daļu (25%) uzņēmumiem no jauna izsniegto kredītu apjomā. Vidējā svērtā procentu likme šiem kredītiem bija 1.5%. Kredīti zem 1 milj. euro veidoja 23% no jaunajiem kredītiem, un to vidējā svērtā procentu likme bija 4.1%. Kredītiem diapazonā no 50 tūkstošiem euro līdz 1 miljonam euro likmes atkarībā no apjoma nevariē un vidēji ir zem 4%. Vismazākajiem kredītiem (zem 50 tūkst. euro) vidējā svērtā likme bija visaugstākā – 6.2% (izslēdzot norēķinu karšu kredītus).⁹

Nebanku kreditētāju kopējais patērētāju kredītportfelis 2020. gada beigās bija 768 milj. euro. Lielāko daļu, jeb 426 milj. euro, no tā veidoja līzings darījumi. Nebanku kreditētāju NFU portfelis 2020. gada beigās bija 1,384 mljrd. euro, no tiem 1,211 mljrd. euro, jeb 87,5% sastādīja līzings darījumi.

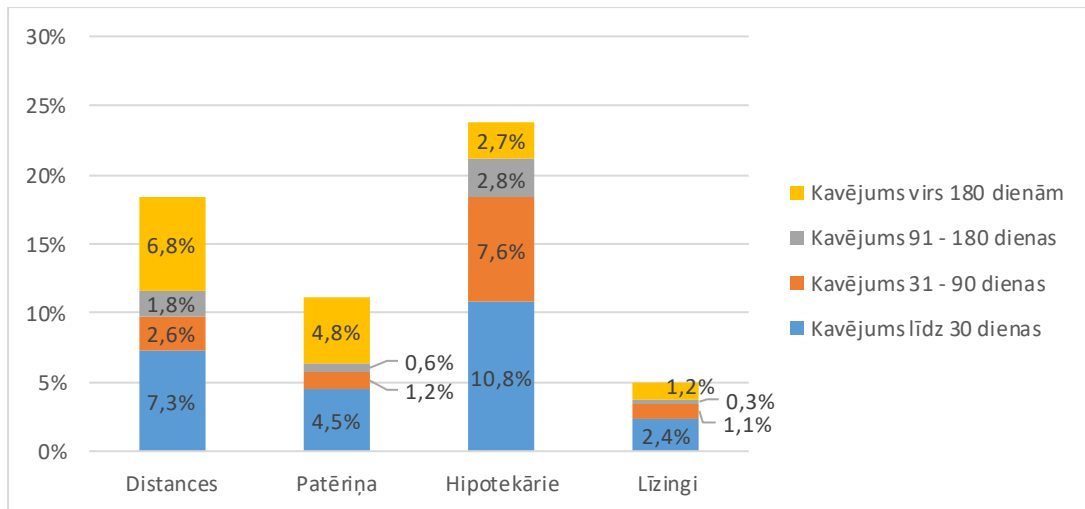

Ilustrācija 10, Nebanku aizdevēju portfelis pa kredītu segmentiem (4. cet., 2020)

Nebanku aizdevēju sektora kredītportfelis ir salīdzinoši mazāks, turklāt aptuveni 76% no tā ir līzings un citu ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošināti darījumi. Atskaitot līzings darījumus, nebanku aizdevēju sektors ir neliels, un kopumā kredītu kvalitāte tajā ir zemāka.

Tālāk redzams maksājumus kavējošo kredītu īpatsvars nebanku aizdevēju patērētāju portfelī pa kredītu veidiem 2020. gada decembrī.

⁹ Turpat

Ilustrācija 11, Maksājumu kavējumu īpatsvars nebanku aizdevēju kredītportfelī (procenti no kopējā apjoma avots: PTAC)

Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars banku portfelī 2021. marta beigās bija 1,9%.¹⁰

PTAC norāda, ka 2021.gadā turpinājās iepriekšējā – 2019.gada nogalē iezīmējusies tendence, kas patērētāju kreditēšanas tirgū nebija novērota kopš licencēšanas uzsākšanas brīža – tirgus dalībnieku skaita (no 62 licencētiem pakalpojumu sniedzējiem 2019.gada 1.janvārī līdz 44 uz 2021.gada 1.oktobri) un attiecīgi arī izsniegto kredītu apjoma (no jauna patērētājiem izsniegto kredītu apjomam samazinoties par 20,47% - no 629 miljoniem 2018.gadā līdz 500 miljoniem 2020.gadā) samazināšanās, kas saistīta ar noteiktās speciālās atļaujas (licences) valsts nodevas apmēru, kas tika palielināta 2019. gadā.

Valsts atbalsts tirgus nepilnību risināšanai caur attīstības finanšu institūciju ALTUM.

Ņemot vērā pandēmijas ietekmi un tirgus nepilnības, iepriekšējos gados augusi attīstības finanšu institūcijas ALTUM loma kreditēšanā.

2021.gada pirmajā pusgadā Altum kopējais portfelis (aizdevumi, garantijas, kapitāla instrumenti, zemes fonds, granti) sasniedzis 942 milj. euro. Aizdevumu portfelis ir pieaudzis līdz 289 milj. euro (30.06.2021). Papildus 68 milj. euro piešķirti ar COVID-19 saistīto atbalsta pasākumu ietvaros. Garantijas ir izsniegtas aizdevumiem 339 milj. euro vērtībā. Kopā piešķirtas garantijas 41 milj. euro apjomā ar COVID-19 saistīto atbalsta pasākumu ietvaros. Ieguldījumi riska kapitāla fondos kopā veidoja 84 milj. euro.¹¹

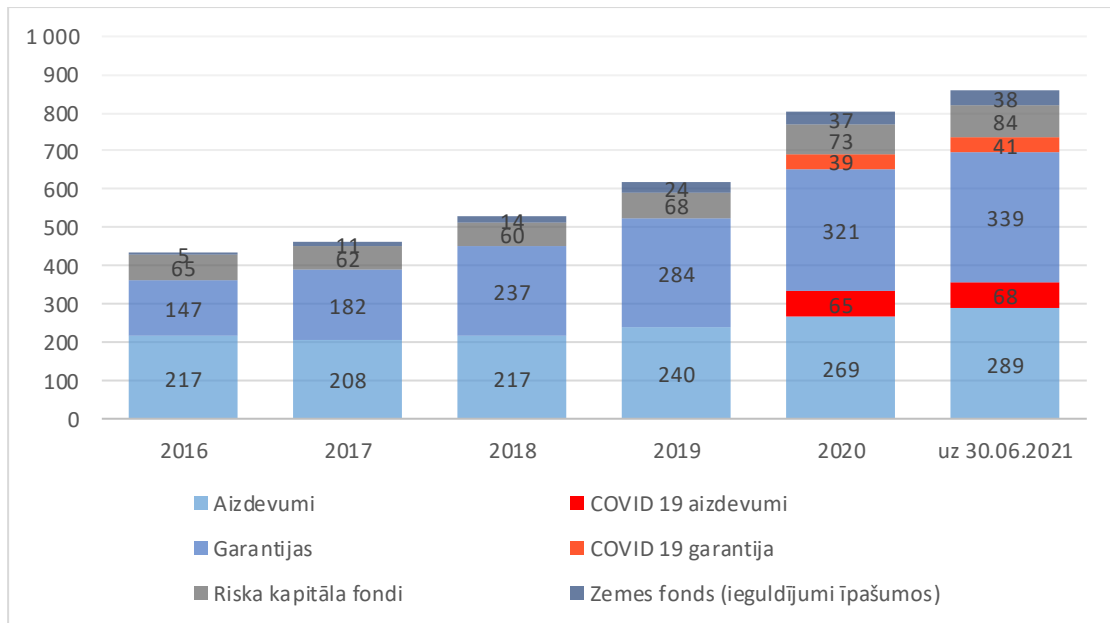
2021. gada pirmajos sešos mēnešos Altum aizdevumu portfelis pieauga par 7%, savukārt garantiju portfelis par 5,6% (salīdzinot ar apjomu 2020. gada beigās).

Aptuveni puse no visiem no jauna izsniegtajiem kredītiem mājokļa iegādei ir ar valsts garantiju atbalstu. Mājokļu garantiju programma sasniedz aptuveni 0,1% no IKP, kas ir mazāk, nekā Igaunijā, taču vairāk kā Lietuvā.¹²

¹⁰ Finanšu stabilitātes pārskats 2021, https://datnes.latvijasbanka.lv/fsp/FSP_2021.pdf

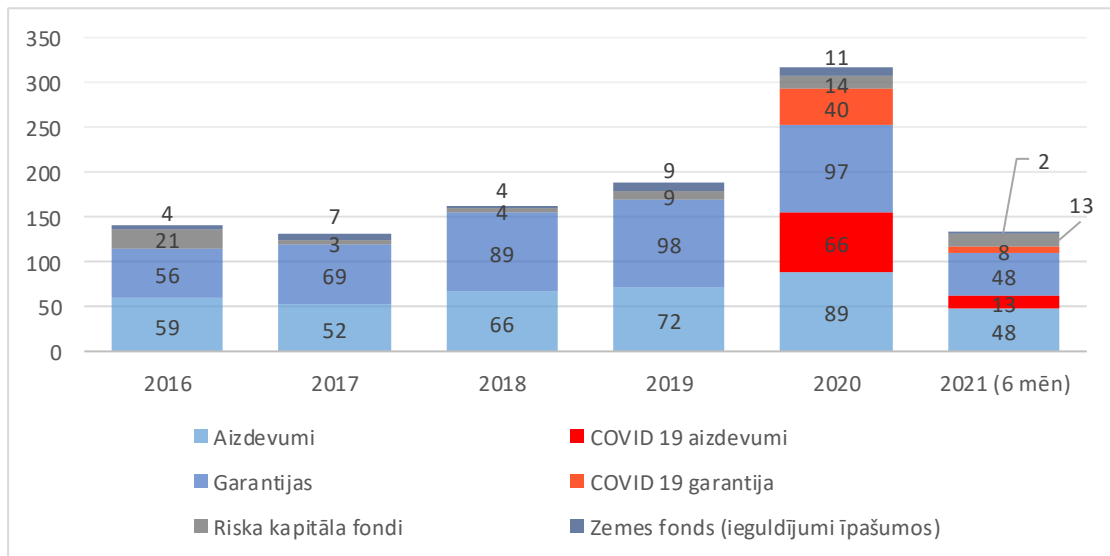
¹¹ ALTUM dati, 2021. g. jūnijs

¹² PH2.1. PUBLIC SPENDING ON FINANCIAL SUPPORT TO HOMEBUYERS AND HOMEOWNERS, <https://www.oecd.org/els/family/PH2-1-Public-spending-support-to-home-buyers.pdf>

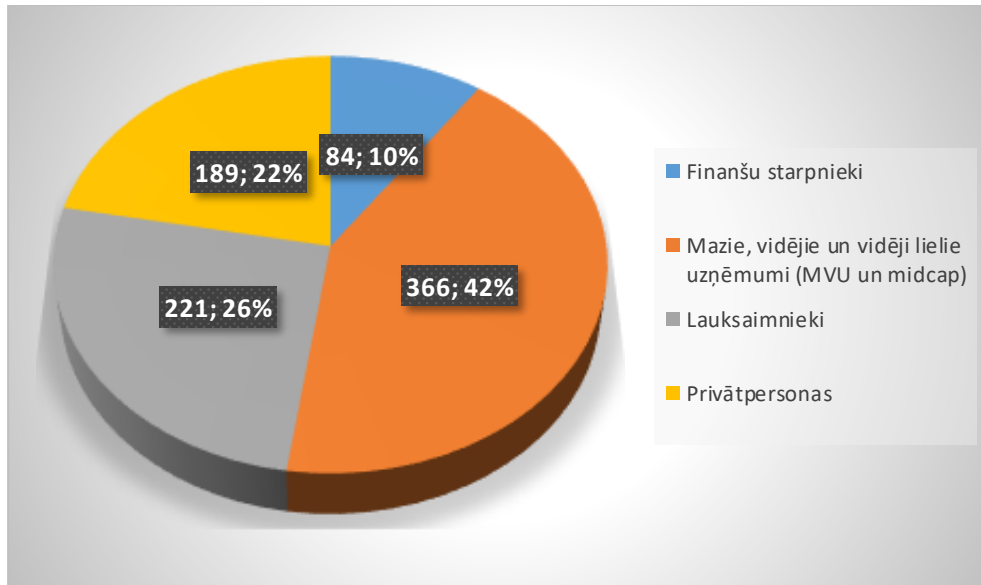
Ilustrācija 12, ALTUM portfelis, milj. euro

Daļu no portfeļa pieauguma 2020. gadā veidoja ar Covid-19 saistīto atbalsta pasākumu ietvaros veiktie darījumi.

Ilustrācija 13, ALTUM jaunie darījumi, milj. euro

ALTUM kredītportfelī lielāko daļu veido mazie, vidējie un lielie uzņēmumi, kas veido 42,6% no kopējā apjoma. Pārējie segmenti ir salīdzinoši mazāki, lauksaimnieki – 25,7% (t. sk. zemes fonds), privātpersonas – 22% un finanšu starpnieki – 9,7%. 2021. gada pirmajos sešos mēnešos darījumi MVU un lielo uzņēmumu segmentā sasniedza 47,9% no visiem jaunajiem darījumiem šajā periodā.¹³

Ilustrācija 14, ALTUM portfelis pa segmentiem, 31.03.2021, milj. euro un % no portfeļa

Privātpersonām pandēmijas laikā netika izveidotas īpašas atbalsta programmas, portfeļu pieaugums veidojies, palielinoties privātpersonu interesei par jauna mājokļa iegādi vai esošo mājokļu renovēšanu. Kopš programmas sākuma ģimenēm ar bērniem izsniegtas 17 700 garantijas par summu, kas pārsniedz 134 milj. euro. Jaunajiem speciālistiem no programmas sākuma izsniegtas 3 103 garantijas par summu, kas sasniedz turpat 24 milj. euro. Programmā ģimenēm ar bērniem kopā ir 19 kavētu aizdevumu (virs 60 dienām). Programmā jaunajiem speciālistiem nav aizdevumu, kas kavēti ilgāk par 60 dienām.¹⁴

Mājokļa iegādei nepieciešamā pirmā iemaksa kopā ar dažādām valsts nodevām un banku komisijām veido samērā augstu barjeru, kuru daudzi mājokļu pircēji izvēlas pārvarēt ar valsts atbalsta programmu palīdzību. Lielāko daļu no mājokļa iegādes izmaksām veido pirmā iemaksa, kas jāsedz aizņēmējam, parasti ir 15% no darījuma summas. Mājokļu tirgus kontekstā pozitīvi vērtējama nodevas samazināšana par īpašuma tiesību reģistrāciju. Nodevas apmērs par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā fiziskai personai samazināts no 2% uz 1,5% no nekustamā īpašuma vērtības (spēkā ar 2021. gada 1. jūliju).

Atbalsta programmas kredītiem mājokļa iegādei tvērums ir ļoti plašs un tirgus kopējo tendenci ietekmējošs. Jau vairākus gadus pēc kārtas aptuveni puse no jauna izsniegtajiem mājokļa kredītiem ir ar ALTUM garantiju un garantēto kredītu īpatsvars banku kredītportfelī jau ir pārsniedzis ceturtdaļu. Tik apjomīga, uz plašu saņēmēju loku vērsta atbalsta programma kredītņēmējam vienlaikus sniedz gan atbalstu mājokļu pieejamībai un vienlaikus, tās plašā seguma dēļ, veicina mājokļu cenu kāpumu tirgū un mazina mājokļu pieejamību.

Mājokļu kredīti parasti ir labi segti ar ķīlu, un tas kopā ar valsts garantiju pirmajiem zaudējumiem no bankas viedokļa ar ļoti augstu ticamību izslēdz iespēju ciest zaudējumus uz šādiem kredītiem. Proti, šādi kredīti bankām ir gandrīz bezriski. Tajā pat laikā mājokļu kredītu likmes šādiem kredītiem atšķiras no likmēm negarantētiem mājokļa kredītiem tikai nedaudz. Šādas, augstas kredītlīkmes gandrīz bez-riska

¹³ Nerevidētie starpposmu saīsinātie pārskati par 6 mēnešu periodu līdz 2021. gada 30. jūnijam, https://www.nasdaqbaltic.com/market/upload/reports/altm/2021_q2_lv_eur_con_ias.pdf

¹⁴ ALTUM dati

darījumiem padara šādus kredītus no banku viedokļa ievērojami pievilcīgākus par kredītiem NFU, kuriem risks kopumā ir ievērojami augstāks.

Arī turpmāk tiek paredzēts veidot jaunas atbalsta programmas, piemēram, mājokļu pieejamībai (īrei, pārdošanai) un uzņēmumu digitālajai transformācijai.

Kreditēšanu ietekmējošie faktori

Finanšu ministrija, Latvijas Banka un Finanšu un kapitāla tirgus komisija atbilstoši savai kompetencei ir regulārā dialogā ar Latvijas Finanšu nozares asociāciju (turpmāk – LFNA) par kreditēšanas situāciju un tās veicinošajiem un kavējošiem faktoriem.

Kreditēšanas aktivitāti ietekmē daudzu faktoru kopums, pārklājoties vairākām politikas plānošanas jomām. Starp tiem ir vispārējā ekonomiskā situācija un noskaņojums; aizdevēju kredītu izsniegšanas politika un darbības stratēģiskie mērķi; NFU un privātpersonu finansiālais stāvoklis; ēnu ekonomika, tiesiskā vide un citi. Kreditēšanas vides uzlabošanai svarīgi ir uzlabojumi katrā no šīm jomām.

Ziņojuma izstrādes gaitā LFNA atzīmēja, ka kreditēšanu ietekmē tādi aspekti kā nodokļu nomaksa, caurspīdīga un ilgtspējīga pārvaldība, iziešana no ēnu ekonomikas, zemi korupcijas riski, adekvāts pašu kapitāls, finanšu noziegumu aktīvāka izmeklēšana un investoru aizsardzība.¹⁵

Uzņēmumu spēju aizņemties nosaka to **finansiālais stāvoklis**. Lai uzņēmums spētu aizņemties un apkalpot parādsaistības, tam jābūt atbilstošam pašu kapitāla līmenim, labai kredītvēsturei, spējai pelnīt un pieejamiem finanšu rādītājiem (piemēram, ieņēmumi pirms procentu, nodokļu, nolietojuma un amortizācijas atskaitījumiem). LFNA norāda, ka liela daļa uzņēmumu ir nelieli un nevēlas uzņemt papildu saistības vai arī to finansiālā situācija to neļauj. Tāpat tiek norādīts uz atsevišķu finanšu datu nepieejamību, piemēram, EBITDA (ir "0" vai nav nosakāma vairāk kā 92% uzņēmumu) un MVU gadījumā – vāju finanšu vadību. Tāpat LFNA uzsver, ka 2019.gadā 64% uzņēmumu gada neto apgrozījums bija mazāks par 50 000 EUR, bet 38% uzņēmumu pašu kapitāls bija negatīvs¹⁶.

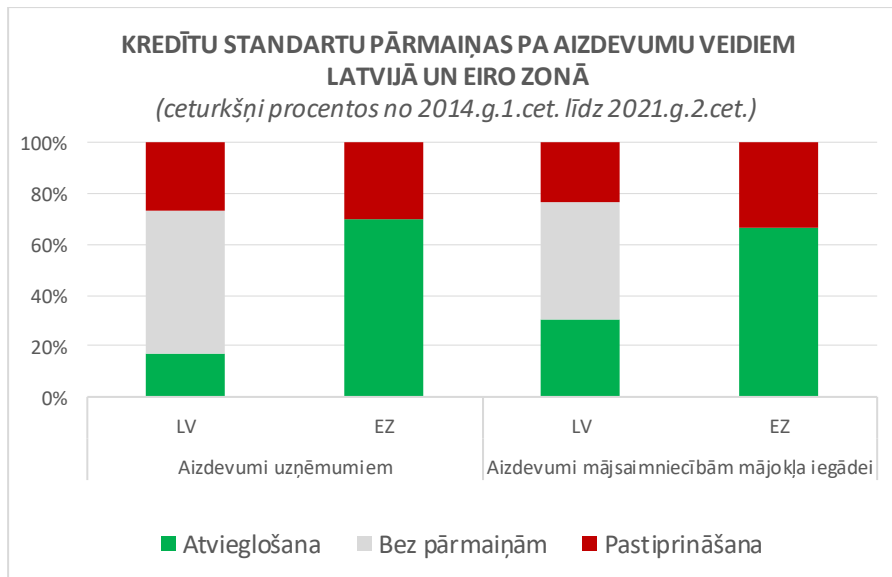
Finanšu nozares pārstāvji norāda uz NFU finansiālo situāciju, kā vienu no būtiskiem šķēršļiem aizdevuma saņemšanā. Lielu uzņēmumu necikliskās nozarēs ar pārskatāmu finanšu vēsturi ir labākā pozīcijā finansējuma saņemšanai. Arī relatīvās izmaksas aizdevēja pusē mazākiem kredītiem ir augstākas. Salīdzinoši sarežģītāk kredītu saņemt ir MVU segmentam. Šie un citi faktori ietekmē uzņēmumu izredzes saņemt finansējumu, kā arī procentu likmi, ja aizdevums tiek piešķirts. Riskantāki aizdevumi parasti nozīmē arī augstākas aizņemšanās izmaksas. Šobrīd nevar viennozīmīgi secināt, vai šie faktori tiek objektīvi atspoguļoti aizņemšanās izmaksās, kas, kā iepriekš aprakstīts, ir augstas, salīdzinot ar pārējo eirozonu.

Ekonomiskā situācija. Pastāv nenoteiktība saistībā ar COVID-19 iespējamo izplatību. Krīzes smagāk skartajās nozarēs pasliktinājušies gan peļņas, gan rentabilitātes rādītāji, kas nozīmē mazāku parādsaistību apkalpošanas spēju. Vienlaikus jāuzsver, ka kopumā maksājumu disciplīna 2020.gadā ir labāka nekā 2019. gadā, tāpat bankas no 2020.gada aprīļa līdz 2020.gada 30.septembrim ieviesa pagaidu kredītmaksājumu moratoriju, un joprojām piedāvā individuālus risinājumus, lai palīdzētu uzņēmumiem un privātpersonām pārvarēt pandēmijas izraisītās sekas. Krīzes negatīvo ietekmi mazinājuši valsts atbalsta pasākumi, kas lielai daļai NFU ļāva saglabāt veselīgu finanšu stāvokli. Pandēmijas ietekme bijusi lielāka uzņēmumu segmentā, mājsaimniecību kredītportfelim paliekot relatīvi nemainīgam. Kopumā ekonomikā sagaidāma izaugsme, taču ar nevienādu iespējamo pandēmijas ietekmi uz dažādām nozarēm.

¹⁵ Kredītu likmes noteicošie faktori un uzņēmumu spēja aizņemties, https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2020/08/Asociacija_kreditu_likmes_noteicosie_faktori.pdf

¹⁶ Kredītu likmes noteicošie faktori un uzņēmumu spēja aizņemties, https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2020/08/Asociacija_kreditu_likmes_noteicosie_faktori.pdf

Banku kreditēšanas politika pēdējā desmitgadē ir bijusi salīdzinoši konservatīva. Neskatoties uz to, ka līdz ar eiro ieviešanu Latvijā ir būtiski mazinājušies makroekonomiskie riski (ko labi ilustrē uzņēmumu un valsts finansiālā stāvokļa salīdzinājums 2009. un 2020. gada krīzēs), kopš 2014. gada maz kas liecina par kredītu standartu atvieglošanu. Pašu komercbanku vērtējumā kopš 2014. gada tikai aptuveni 15% ceturkšņu kredītu standarti uzņēmumiem ir atviegloti – pārējos ceturkšņos standarti ir pastiprināti vai palikuši nemainīgi. Tikmēr eirozonā vidēji pārliecinoši lielākajā daļā ceturkšņu, kredītu standarti uzņēmējiem ir tikuši mīkstināti. Šādu kredītu standartu dinamiku Latvijā nav iespējams skaidrot ar augstāku risku (zemāku portfeļa kvalitāti) vai kādu citu pieprasījumu raksturojošu faktoru, bet drīzāk ar komercbanku kreditēšanas politikas pārmaiņām. Eirozonas kreditēšanas aptaujas rezultāti parāda, ka eirozonā pārmaiņas visbiežāk par citiem faktoriem veicināja patstāvīga banku konkurence. Savukārt Latvijā banku konkurences ietekme bija epizodiska, un, saasinoties nepieciešamībai uzlabot cīņu pret naudas līdzekļu legalizāciju, standartu un nosacījumu atvieglošana salīdzinoši ātri aprūka.

Attiecībā uz konkurenci finanšu sektorā, jāatzīmē, ka četrus lielāko tirgus dalībnieku daļa kredītu tirgū pārsniedz 85% (NFU segmentā 77%), tātad tirgus ir ļoti koncentrēts. Pēdējos gados notikušie apvienošanās un pārņemšanas darījumi finanšu sektorā, kā arī sektora segmentācija šo tendenci tikai pastiprina. Atsevišķu mazāko kredītiestāžu aktivitātes palielināšana vietējā tirgū pagaidām neatstāj būtisku ietekmi uz piedāvājumu kreditēšanas tirgū.

Veselīgas investīciju vides veidošanai svarīga ir arī **tiesiskās vides** stiprināšana, korupcijas un noziedzības novēršana un finanšu noziegumu aktīvāka izmeklēšana, aizsargājot investorus. Būtiska ir arī parādu piedziņas un maksātnespējas procesu efektivitātes paaugstināšana. Ātrāka un efektīvāka parādu atgūšana samazina aizdevēju zaudējumus, kam ir tieša ietekme uz kredītu pieejamību un procentu likmēm. Tādēļ nepieciešams uzlabot piedziņas procesu, mazinot šķēršļus un neskaidrības tajā. Ir iespējami uzlabojumi tādās jomās kā komercķīlas izlietošana, bezstrīdus saistību izpilde, negodprātīgas procesuālo darbību izmantošanas novēršana, kreditoru aizsardzība vienkāršotās likvidācijas gadījumā u. c. Saskaņā ar LFNA skaidrojumu, trūkumi maksātnespējas regulējumā neļauj pilnībā ievērotēt ķīlu procentu likmēs. 2019. gadā 59% visu juridisko personu procesu tiek pabeigti ar ziņojumu par mantas neesamību, savukārt maksātnespējas procesa izmaksas saglabājas augstas¹⁷. 2020. gadā panākts neliels uzlabojums – juridisko personu procesi, kas tiek pabeigti ar ziņojumu par mantas neesamību īpatsvars nokritis līdz 55%.¹⁸ Tomēr vērts minēt, ka situācija banku kredītņēmēju starpā ir ievērojami labāka nekā tautsaimniecībā vidēji - saskaņā ar Eiropas Banku iestādes (EBI)

¹⁷ MKD 2019. gada ziņojums, 26.lpp., http://mkd.gov.lv/lv/parmums/link_part_201/

¹⁸ MKD 2020. gada ziņojums, <https://www.mkd.gov.lv/lv/media/1513/download>

ziņojumu¹⁹ par situāciju laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam, maksātnespējas procesā kredītiestāžu atgūto kredīt līdzekļu īpatsvars MVU grupā Latvijā ir 53%, kas ir septītais labākais ES.

Augstākā tiesa 2021.gada 1.jūnijā pieņēma blakus lēmumu lietā Nr. SKA-341/2021, kurā norādīja, ka kreditora aizsardzība gadījumos, kad komersantam tiek veikta vienkāršotā likvidācija, ir nepietiekama. Lielākā daļa komersantu, kuru darbība tiek izbeigta, tiek pamesti bez formāla likvidācijas vai maksātnespējas procesa. Gadā šādu komersantu skaits var pārsniegt pat 7000. Šiem komersantiem paliek ne tikai saistības, bet arī noguldījumi. Tiesa ir vērsusi Tieslietu ministrijas uzmanību uz jauna tiesiskā regulējuma pilnveides nepieciešamību.²⁰

2021.gada 15.jūnijā Saeima pieņēma Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likumu, kas dos iespēju personām ar maznodrošinātā statusu, kurām ir neatmaksāti patēriņa aizdevumi, dzēst saistības, tādējādi radot priekšnoteikumus atgriezties ekonomiskajā aprītē. Attiecīgā iespēja būs piemērojama no 2022.gada 1.janvāra un tas varētu pozitīvi ietekmēt kredītēšanas tirgu.

Tiek uzskatīts, ka 2020. gadā **ēnu ekonomikas** apjoms Latvijā bija 25,5% no IKP. Tas ir augstāks, salīdzinot ar Lietuvu (20,4% no IKP) un Igauniju (16,5%). Ar ēnu ekonomiku parasti saprot neuzrādītus ienākumus, aploksņu algas, "kukuļus", u. c. Iespējama darbošanās ēnu ekonomikā ir sarkanais karogs aizdevējiem. Kopumā tiek uzskatīts, ka vecāki un lielāki uzņēmumi ir mazāks ēnu ekonomikas risks, salīdzinot ar jaunākiem un mazākiem uzņēmumiem. Tomēr arī attiecībā uz mazāka tieša ēnu ekonomikas riska uzņēmumiem svarīgi izvērtēt to saikni pilnā produkta vai pakalpojuma dzīves ciklā. Piemēram, ja uzņēmums ar zemu tiešu ēnu ekonomikas risku iespējams apzināti intensīvi izmanto augsta ēnu ekonomikas riska uzņēmumu pakalpojumus, arī minētais zema tieša ēnu ekonomikas riska uzņēmums var ciest tiesiskus, reputācijas riskus un tā finanšu rādītāji var nebūt ilgtspējīgi.

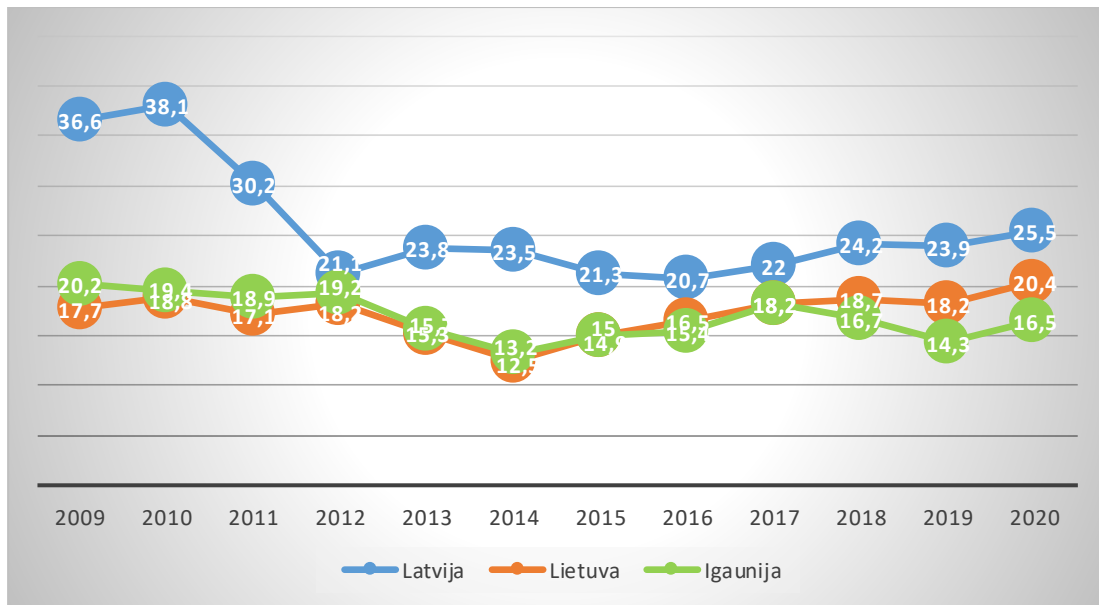
Ēnu ekonomikas apjoms Latvijā no 2016.- 2018. gadam ir bijis ar pieaugošu tendenci: 20,7% no IKP 2016. gadā, 22,0% 2017. gadā un 24,2% no IKP 2018. gadā. 2019. gadā Latvijā bija vērojams neliels ēnu ekonomikas samazinājums (23.9% no IKP), savukārt A.Saukas un T.Putniņa jaunākā pētījuma dati liecina, ka 2020. gadā ēnu ekonomikas apjoms Latvijā ir turpinājis pieaugt, sasniedzot 25.5% no IKP. Ēnu ekonomikas apjomu Latvijā nav izdevies būtiski mazināt, jau kopš 2012. gada.²¹ Jāatzīmē, ka dažādu pētījumu dati sniedz nedaudz atšķirīgu novērtējumu par ēnu ekonomikas apmēriem Baltijas valstīs. Saskaņā ar profesora Dr. F. Šneidera pētījuma datiem 2019. gadā ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā ir mazākais starp Baltijas valstīm: Latvija – 19,9%, Lietuva – 21,9%, Igaunija – 22,1% (dati par 2020. gadu nav pieejami).²²

¹⁹ REPORT ON THE BENCHMARKING OF NATIONAL LOAN ENFORCEMENT FRAMEWORKS, https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/About%20Us/Missions%20and%20tasks/Call%20for%20Advice/2020/Report%20on%20the%20benchmarking%20of%20national%20loan%20enforcement%20frameworks/962022/Report%20on%20the%20benchmarking%20of%20national%20loan%20enforcement%20frameworks.pdf

²⁰ LFNA sniegtā informācija

²¹ Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009.-2020. gadā, https://www.sseriga.edu/sites/default/files/2021-06/SSERiga_Enu_ekonomikas_indekss_2009-2020.pdf

²² Lincas Universitātes profesora Dr. F. Šneidera pētījums "Latest developments of the Shadow economy in the Baltic countries: What are the major causes and what could be done?", September 2019, https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2019/09/Shadow-Economy_Baltic_Countries_September_finalLONGPDF.pdf

Ilustrācija 15, Ēnu ekonomikas dinamika Baltijas valstīs, % no IKP (avots: Ēnu ekonomikas indekss)

Atsevišķās jomās ir panākti uzlabojumi (atsevišķi maksātspējas aspekti), kamēr citās (piemēram, ēnu ekonomika) situācija ir pat pasliktinājusies. Konkurence finanšu sektorā nav tik izteikta, kā varētu likt domāt kredītiestāžu skaita Latvijā. Izņēmums ir lielāki zema riska kredīti. Kredītu piedāvājumu un cenu lielā mērā nosaka banku kredītpolitika. Finanšu nozares pārstāvji norāda arī tādus faktoros kā darbības izmaksas (t.sk. ar NILLTPF novēršanu saistītās), riska tolerance, uzņēmuma lielums, nozare un procentu likmes fiksācijas veids, ēnu ekonomikas īpatsvars, maksātspējas procesa efektivitāte.

Esošās politikas iniciatīvas un turpmākā rīcība

Kā secināts ziņojumā, kredītēšanas tendences Latvijā nosaka vairāku faktoru kopums (ekonomiskā situācija, ēnu ekonomikas lielums, NFU finanšu rādītāji, lielums un nozare, tiesiskā vide, kā arī katras kredītiestādes mērķi un stratēģija). Situācija atsevišķās jomās rada papildus risku aizdevējam, kas var novest pie augstākām aizņemšanās izmaksām vai lēmuma nepiešķirt aizdevumu. Lielākā daļa šo jautājumu tiek risināta dažādu politikas plānošanas dokumentu ietvaros, kas saistīti ar ēnu ekonomikas apkarošānu, maksātspējas procesiem, nodokļu politiku un NILLTPF novēršanas ietvara uzlabošānu.

Finanšu sektora attīstības plāna 2021.-2023.gadam ietvaros aicināts risināt ieilgušas strukturālās problēmas, kas iekļautas citos politikas plānošanas dokumentos un būtiskas kredītēšanas vides pilnveidošanai, kā arī iekļauti konkrēti pasākumi, kuri varētu uzlabot finansējuma pieejamību:

- Vienkāršot ar pārkredītēšanu saistīto izmaiņu nostiprināšanu Zemesgrāmatā, samazinot kancelejas nodevu hipotēkām, kad pamatojošie dokumenti ir iesniegti elektroniski (izstrādāti nepieciešamie grozījumi un iesniegti Ministru kabinetā).
- Uzlabot informācijas par fizisku personu saistībām pieejamību kredītriska vērtēšanai (sagatavots izvērtējums par iespējamajiem risinājumiem).
- Pilnveidot finanšu instrumentu atbalsta programmas, tajā skaitā, vērtējot mezanīna instrumenta turpmākās attīstības iespējas.
- Veicināt juridisko personu aizņēmuma, parāda atgūšanu ārpus prasības tiesvedības kārtības vai rakstveida procesā, veicinot bezstrīdus risinājumu izmantošanu, pārskatot ierobežojošos noteikumus (esošie limiti, termiņi, paziņošanas kārtība), kā arī izvērtējot komercķīlu izlietošanas efektivitāti. LFNA priekšlikumi parāda atgūšanas instrumentu pilnveidei aplūkoti 1. pielikumā.

2021. gada 23. septembrī, **Ēnu ekonomikas** apkarošanas padomes sēdē tika izskatīts Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna 2021. – 2022. gadam projekts. Plāna projektu paredzēts iesniegt apstiprināšanai Ministru kabinetā. Kā prioritāte šajā periodā definēta cīņa pret t.s. "aplokšņu algām", t.sk. "aplokšņu algām" maksājamo līdzekļu izcelsmes avotu mazināšana. Plāna struktūra ir veidota kā rīcības virzieni risku un iespēju mazināšanai skaidras naudas līdzekļu izcelsmei, kura tiek maksāta nedeklarētā un grāmatvedībā neuzskaitītā veidā – "aploksnēs". "Aplokšņu algu" cēloņu izskaušanai, proaktīvai rīcībai, nevis cīņai ar sekām, plānā noteikti pieci rīcības virzieni: neregistrēta saimnieciskā darbība, nedeklarēta nodarbinātība un neuzrādīta darba samaksa, neuzskaitīti darījumi un nelegāla preču aprīte, skaidras naudas neuzskaitīta un nekontrolēta aprīte, nodokļu nomaksas vecināšana. Plānā ietvertie uzdevumi paredz atklātākas un caurskatāmākas uzņēmējdarbības vides veidošanu, dažādu reģistru pilnveidošanu un iespēju paplašināšanu savstarpējā datu apmaiņā un izmantošanā gan nodokļu kontroles pasākumiem, gan iestāžu veicamo uzdevumu efektivizācijai. Tāpat tiks izvērtētas iespējas samazināt skaidras naudas apriti ekonomikā, kā vienu no ēnu ekonomiku vairojošiem faktoriem, tostarp izmantojot Valsts pētījumu programmas "Ēnu ekonomikas mazināšana valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai" sniegtās rekomendācijas. Savukārt nodokļu brīvprātības nomaksas veicināšanai ir paredzēts izvērtēt iespējas paplašināt nodokļu maksātāju pienākumus apliecināt gūto ienākumu atbilstību un likumību, ieviešot grozījumus normatīvajos aktos.

NILLTFP novēršanas jomā šobrīd spēkā ir Pasākumu plāns samērīgas pieejas nostiprināšanai, izpildot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas prasības, kā arī Pasākumu plāns noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai laikposmam no 2020. līdz 2022. gadam, kura ietvaros turpinās darbs pie riskos balstītas pieejas ieviešanas, atvērtā un slēgtā kopīgā klientu izpētes rīku regulējuma ieviešanas, informācijas iegūšanas no valsts reģistriem sistēmas pilnveidošanas u.c.

Maksātnespējas jomā 2020. gadā noslēdzās Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņu 2016.-2020. gadam (turpmāk – pamatnostādnes) ieviešanas termiņš. Pamatnostādnēs un to īstenošanas plānā noteiktajām atbildīgajām institūcijām līdz 2021. gada 1. jūlijam bija jāiesniedz Tieslietu ministrijā informācija par uzdevumu un pasākumu izpildes gaitu un rezultātiem. Maksātnespējas jomas turpmākie prioritārie pasākumi: 1) pilnveidot administratora profesijas tiesisko regulējumu, sekmējot efektīvāku administratora pienākumu izpildi; 2) pilnveidot tiesiskās aizsardzības procesa regulējumu, tā piemērošanu un izpratni par to, tajā skaitā nodrošinot Direktīvas par pārstrukturēšanu un maksātnespēju (Direktīva 2019/1023) ieviešanu; 3) pilnveidot uzņēmējdarbības elementus maksātnespējas procesa norisē; 4) periodiski pārskatīt maksātnespējas procesa pieteikuma savlaicīgas iesniegšanas aktuālos motivējošos elementus; 5) veicināt otrās iespējas nodrošināšanu godprātīgiem parādniekiem fizisko personu maksātnespējas procesos.²³

Ar mērķi uzlabot uzņēmumu pārvaldību Latvijā, Tieslietu ministrijas izveidotā Korporatīvās pārvaldības konsultatīvā padome 2020. gada nogalē noslēdza darbu pie **Latvijas Korporatīvās pārvaldības kodeksa**. Tas ir izstrādāts, ņemot vērā Latvijas Republikas normatīvajos aktos uzņēmumiem izvirzītās prasības, kā arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ieteikumus uzņēmumu korporatīvajai pārvaldībai. Kodekss ir brīvprātīgs instruments, kuru jebkurš uzņēmums var izmantot, lai pilnveidotu savu pārvaldību, bet īpaši būtisks finanšu institūcijām, uzņēmumiem, kuru vērtspapīri ir kotēti biržā, kā arī valsts un pašvaldību uzņēmumiem.

Ilgspējīgas kreditēšanas attīstībai nozīmīgs elements ir arī iedzīvotāju finanšu pratība. Kopš 2014. gada Latvijā finanšu pratības koordinēšanu nodrošina Finanšu un kapitāla tirgus komisija, veidojot starpinstitūciju darba grupu, iesaistot plašu ieinteresēto pušu loku gan no finanšu un izglītības, gan nevalstiskā sektora. Plašā finanšu pratības darba grupā arī izstrādāta **Latvijas iedzīvotāju finanšu**

²³ Informācija par (...) plāna īstenošanu laika posmā no 2020. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim <https://www.tm.gov.lv/lv/media/4147/download>

pratības stratēģija 2021.–2027. gadam, partneriem, kopīgi izvirzot mērķus un vienojoties par veicamajiem uzdevumiem nākamajos septiņos gados.

Šajos politikas plānošanas dokumentos ietvertu **pasākumu īstenošanai** būs būtiska ietekme uz kredītēšanas tirgus attīstību. Vienlaikus ziņojuma izstrādes gaitā nav identificēti jauni īstenojami pasākumi, galveno uzsvāru turpinot uz jau identificēto nepilnību novēršanu un plānoto pasākumu kvalitatīvu īstenošanu.

Tā kā kredītēšana ir kopsolī ar investīcijām, nepieciešams arī turpmāk stiprināt Latvijas pievilcību investīcijām, attīstīt izglītības un zinātnes kvalitāti, uzlabot inovāciju pārnesi, veicināt izpētes un attīstības projektus.

Finanšu ministrijas ieskatā būtiski ir turpināt Finanšu sektora attīstības plāna 2021.-2023.gadam ietvertos **ilgtspējīgu finanšu jomā** identificētos politikas pasākumus, lai noteiktu ilgtspējīgu finanšu stratēģiju un ieviestu pasākumus, kas noteiktu klimata pārmaiņu fizisko un pārejas risku ietekmi uz finanšu sektoru. Starp šiem pasākumiem ir institucionālā ietvara ilgtspējīgu finanšu mērķu sasniegšanai izveidošana, ilgtspējības novērtēšanai nepieciešamo datu pieejamības veicināšana, kā arī sabiedrības izpratnes par ilgtspējīgām finansēm veicināšana.

Tāpat būtiski turpināt darbu pie **kapitāla tirgus attīstības pasākumiem**, kas iekļauti Finanšu sektora attīstības plānā, kā arī Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 10 soļu programmas Latvijas kapitāla tirgus attīstībai, kas ļaus uzņēmumiem diversificēt sava finansējuma avotu.

Būtiska loma finanšu tirgus attīstībā un kredītēšanas pieejamības uzlabošanā arī turpmāk būs kredītiestāžu pašu stratēģiskajiem mērķiem un politikām. LFNA ir publiskojusi savas **rekomendācijas finansējuma pieejamības uzlabošanai**.²⁴ Kredītēšanas veicināšanai tiek piedāvāta valsts atbalsta programmu pilnveide, produkti “zaļās” pārejas nodrošināšanai un atbalsts ilgtspējas iniciatīvām, kā arī nepieciešamība pēc konkurētspējīga vērtspapīrošanas regulējuma.

Tomēr apzinoties, ka iemeslīvājam uzņēmumu kredītēšanas aktivitātei meklējami arī piedāvājuma pusē, finanšu nozarei būtu jāizvērtē kredītu standarti un kredītu cenošanas politika, to piemērojot aktuālajai tautsaimniecības situācijai un laika gaitā būtiski samazinātajiem riskiem. 2020. gadā no jauna izsniegtajiem kredītiem uzņēmumiem procentu likmes bija vairāk nekā divas reizes augstākas kā eiro zonā vidēji. Ņemot vērā ziņojumā iepriekš izklāstītos argumentus, tas šķiet nesamērīgi daudz, jo trūkst liecību, ka Latvijā uzņēmumiem izsniegto kredītu risks būtu divas reizes augstāks nekā vidēji eiro zonā. Līdz ar eiro ieviešanu Latvijā ir būtiski mazinājušies makroekonomiskie riski, turklāt arī ekonomiskās norises pandēmijas laikā liecina, ka uzņēmumu un mājsaimniecību noturība pret krīzes situācijām ir nesamērojami labāka nekā iepriekšējās finanšu krīzes laikā.

²⁴ Finansējuma veicināšanas 15 punktu plāns, https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2021/02/15_punktu_plans_finansejuma_pieejamibai.pdf